

Вървежъ и спиране на дюнитъ

Ако сте се разхождали нѣкога край морето, забелязали сте, че брѣгътъ става два вида; или образува стена по-малко или по-вече висока, стрѣмнина, въ която вълнитъ се блѣската, като подковаватъ основата и и натрупватъ до нея купчини отъ камѣнякъ и рѣковикъ; или пъкъ е равенъ, покритъ съ пѣськъ.

Пѣськътъ, играчка на вѣтъра

Точкитъ, дѣто брѣга е низкъ, сж лесно достъпни за вѣтроветъ, които духатъ откъм морето, за буритъ, които яростно се втурватъ по тѣхъ. Тия вѣтрове задигатъ вода отъ вълнитъ по които сж преминавали и пѣськъ отъ плажоветъ.

Въ непрестанното си движение насамъ-нататъкъ, което се повтаря безъ умора два пѣти на денъ, вълнитъ търкалятъ постоянно камѣни блокове, обрѣснати отъ морското дѣно и отъ стрѣмнитъ камѣнистѣ брѣгове. Така гласкани насамъ-нататъкъ, тия блокове могатъ да направятъ голѣми пѣтешествия.

Безспиръ търкаляни, блѣскани, удряни единъ у другъ, тия камѣни блокове, се разчупватъ раздробяватъ се. Тѣхнитъ части взиматъ закръглени форми, ставатъ камѣчета, но прахътъ, който се е стѣдилъ отъ тѣхъ, образува дребния пѣськъ. Къмъ остатъцитъ отъ скалитъ се прибавятъ счупенитъ черупки на безбройни мекотѣли, които населяватъ моретата.

Когато е сухъ, пѣськътъ по плажоветъ е много лесно подвиженъ и вѣтърътъ, който иде откъм морето, го вдига и носи въ вихрушки. Малко подалече, когато силата на вѣтъра отслабне или пъкъ той срѣщне нѣкаква съпротива, пѣськътъ, пада натрупа се, и така, чрезъ последователни насаяния се образуватъ тия пѣсьчии хълмове, които сж известни подъ името дюни.

Дюната е съ лекъ наклонъ къмъ оная страна, отъ която е идвалъ вѣтърътъ, който я е образувалъ; отъ другата страна е по-стрѣмна.

Дюната върви

Дюнитъ — безплоден, по нѣ-

кога много обширни пространства, представляватъ пустини съ дивъ изгледъ; тѣ изглеждатъ като владения изоставени на вѣтъра, който царува въ тѣхъ, донася нови материали, вдига отъ тѣхъ за да ги пренесе другаде, разбутва ги, размѣства ги, дълбае долини тамъ, дѣто предния денъ се издигаха хълмове и издига хълмове въ долинитъ.

Почвата, която пѣсьцитъ сж завладѣли по тоя начинъ, все пакъ се появява на нѣкои мѣста. Между пѣсьчнитъ хълмове и по периферията имъ съседка съ обработени земи, се срѣщатъ бластисти мѣста, тресавища, дѣто се събиратъ дъждовнитъ води есенно и зимно време и дѣто могатъ да вирѣятъ, растения спасявайки е, благодарение на подпочвената влага, отъ лѣтната суша.

Образуването на дюнитъ започва на самия брѣгъ, подъ формата на малки, отдѣлени една отъ друга гѣнки. При всѣка нова буря, тия гѣнки се раздвижатъ и трѣватъ къмъ земята. Когато стигнатъ до образуванитъ вече дюни, прибавятъ нѣкъа си къмъ тѣхъ. Този пѣськъ, тиканъ отъ вѣтъра, се изкачва по наклону и като стигне до върха, частъ отъ зрѣнцата губятъ равновѣсие и падатъ отъ другата страна. Но една частъ си остава по хребета и дюната се уголѣмява. По много равнитъ и широко открити за вѣтъра брѣгове, дюнитъ могатъ да завзематъ много обширни пространства. Пѣсьцитъ пречатъ на почвата да стигнатъ до рѣката или до морето и чрезъ попиването на водитъ причиняватъ образуването на блатата и тресавища.

Дюнитъ обикновено сж отъ 6 до 8 метра високи; но по нѣкога достигатъ 10 или 30 метра, а много рѣдко и 100 метра височина. Тѣ сж разположени неправилно по цѣлото пространство на плажа и посоката имъ зависи отъ посоката на вѣтъра, който е станалъ причина за образуването имъ. Броятъ имъ се увеличава постоянно отъ пѣска, доставянь отъ морето и, като се движатъ безспиръ, тѣ напредватъ постоянно къмъ вътрешността на почвата.

Подъ натиска на нѣкоя силна буря, вървежа на дюнитъ,

които напредватъ една следъ друга къмъ завладяване на земята, може да достигне до заплашителна скоростъ. Историата е запазила споменъ за селата по крайбрѣжието на Падью-Кале, които въ една нощъ били засипани отъ пѣсьцитъ. Нашествието имъ било толкова свѣткавично, че жителитъ едва успѣли да избѣгатъ, безъ да могатъ да взематъ нѣщо съ себе си.

Всѣко село, построено близо до дюнитъ, винаги може да се бои отъ засипване. Годишниятъ вървежъ на пѣсьчнитъ хълмове е много различенъ, споредъ мѣстноститъ: на нѣкой мѣста е 20 метра, а на други достига до 300 метра; но въ това явление има прекъсвания, въ него настѣпватъ и спирания Установено е, че по крайбрѣжието на Гвине дюнитъ сж изминали само 8 километра отъ оная далечна епоха, въ която сж започнали завладяващия си вървежъ до днесъ.

Тръстиката победителъ на вѣтъра

Чрезъ крайната си подвижностъ дюнитъ, които единъ слънчевъ лжчъ изсушава и които най-малкото подухване повлича, биха съставяли за крайбрѣжнитъ жители непрекъснатата заплаха, ако не бѣше възможно да се спре вървежа имъ, като се посадятъ въ тѣхъ нѣкои видове растения, които се приспособяватъ къмъ пѣсьцитъ и ги закрепватъ чрезъ коренитъ си. Едно отъ тия растения е морскиятъ боръ, който вирѣе добре въ пѣска, спира вървежа на дюнитъ, и освенъ това, става изворъ на богатство за жителитъ на мѣстността, които получаватъ отъ смолата му разни полезни продукти.

Тамъ, дѣто борътъ не може да вирѣе, защото климатътъ е много суровъ и вѣтърътъ много силенъ, закрепването на дюнитъ става чрезъ едно житно растение — трѣстиката на пѣсьцитъ, чийто дълъгъ корень прониква дълбоко въ пѣска и презъ дебелия му слой стига до земята и тамъ нараства. По такъвъ начинъ дюната е закрепена. Освенъ това, твърдитъ и дълги стѣбла на тая трѣстика, които достигатъ единъ метъръ височина, както и твърдитъ и листа, образуватъ едно препятствие, което пречупва силата на вѣтъра и причинява падането на пѣска.

ТУРИСТИ

Четирма бодри трѣгнахме на пѣтъ, За Ситняково — Чамъ-Корийски красивъ кътъ. Заблудихме се по пѣтекитъ горски, Защото не послушахме съвета хорски — По правия пѣтъ да вървимъ И на страни да се не отклонимъ. Уплашихме се всички Въ срѣдъ гората самъ-самички И следитъ волски Възехме за отъ мечки горски. И на нашия отчаянь екъ, Обади се нѣкой отъ далекъ. „Да бѣгаме“, Мици рече, „Опасно взе да става вече“. И нашиятъ вождъ Остана съвсемъ безъ мошь И на бѣгъ удари, А ние се сврѣхме кой къде свари. „Кола“ нѣкой отъ насъ пошегна, Сърдцето ни радостно трепна. Ето го вече пѣтя се блѣе, А слънцето силно грѣе И отъ това ободрени, Трѣгнахме на пѣтъ макаръ и уморени. За нашата компания славна, Това остана случка незабравна.

Ст. Стойковъ, ученикъ I класъ.

ВРАБЧЕ

Врабченце малко на клончето кацна полскокна, вавъртъ се, зацвѣрчаваше, литна, къмъ водата се то отпрати реши съ вода перата си да пооправи

отърси се и стѣпи на земята и вдигна гордо то глава

А слънчо съсъ лжчъ си го облъкомилва го и то стѣгрѣ зарадва нашия врабчъ и зацвѣрча той като скорецъ.

Илчо Илиевъ — София

Приказка за Абу-Хасанъ и Харунъ-аль-Рашидъ

(Продължено отъ стр. 1)

бой, нещастникътъ стана само кожа и кокали. Най-противоречиви спомени се смѣсваха въ паметта му. — Всичко е объркано въ главата ми, и нищо не разбирамъ. Но колко работи човѣкъ не разбира и никога нѣма да разбере! Затова азъ се оставямъ на Бога, който всичко знае и всичко разбира. До тамъ бѣ стигналъ Абу-Хасанъ, когато майка му дойде да го види. — Е, синко, каза тя, като изтри сълзитъ си, какъ си? Отказа ли се отъ лудитъ мис-

ли, които дяволътъ ти бѣше внушилъ? — Майко, отговори Абу-Хасанъ, бѣхъ заблуденъ отъ единъ сънъ. Признавамъ за лудата си; а най-много те моля да ми простишъ грѣха който направихъ къмъ тебе, милъ майко! Бѣдната жена се зарадва много като чу, че синъ ѝ признава разумно. Тя отиде директора на болницата и ка то го увѣри, че синъ ѝ е съвсемъ оздравѣлъ, помолѣ, да го освободятъ.

катжехъ, миже лампене... тѣлото ѝ е наше, а лампитъ сж.

Той прекъсна фразата си наполовина. Моето присѣствие сякашъ му пречееше да изрази цѣлата си мисль. Досѣпахъ се защо е това. Въ мнозинството си лапландцитъ сж християни, но отъ езичеството на своитъ прадеди тѣ сж запазили много обичаи, къмъ които си оставатъ упорито привързани, макаръ че не обичатъ да парадиратъ съ тѣхъ предъ чужденцитъ. Може би лампитъ на мечката трѣбваше да бѣдатъ посветени на Тиермесъ, едно етъ старитъ имъ божества, чийто образъ, грубо изваянь върху дѣнеръ на тѣрво, се обожава отъ мнозина лапландци въ тѣзни светилища. Както ѝ да е, лампитъ на мечката бѣха очистени отъ ноктитъ и ги увиха въ отдѣланъ вързопъ.

Ние натоварихме върху раменетъ си кжсовѣтъ отъ убитото животно, което бѣ дълго шестъ стѣпки и поехме отново пѣтя къмъ колибата.

Когато стигнахме на мѣстото, дѣто дѣдо Пентъ сж бѣ отдѣлилъ отъ насъ, азъ се сврѣхъ и казахъ:

— Той не се е върналъ още. Не е ли по-добре да отидемъ да видимъ какво е станало съ него?

— Не можемъ да направимъ това — отвърна чичо Сете. — Той е господарьтъ и забрани да го последваме. Трѣбва да му се покоряваме.

— Но съ него се е случило нѣщо!

— Не вървамъ. Въ тоя край нѣма нито пѣдя змя, която той да не познава. нито едно дѣрво, което да не е преброилъ, нито едно животно, което да не е забелязалъ. Можемъ да бѣдемъ напълно спокойни. Когато тосе върнемъ, ще го сваримъ въ колибата.

— Това е тѣрде съмнително. Съ своя нагонъ на ловець той щѣше да ни настигне, за да ни помогне да убиемъ мечката.

— Той знаеше, че сме мнозина. Я да продължимъ пѣтя си.

Ние минахме отново празъ гората, слѣзохме въ политъ на скалистия хълмъ и се озовахме въ

благистата равнина. дѣто отново можахме да си послужимъ съ скитъ и да продължимъ пѣтя бързо. Когато пристигнахме, северната заря угасваше.

Скелетътъ на колибата бѣ направенъ отъ много прѣтове, забодени въ крѣгъ по земята и съединени въ горнитъ имъ крѣища. Понеже дѣдо Пентъ се смѣташе между най-богатитъ лапландци, тоя примитивенъ скелетъ бѣ покритъ съ двоенъ пластъ еленови кожи. На върха на колибата бѣха оставили една дупка, която служеше за куминъ: но когато лѣгаха да спятъ, запушвахъ я, за да не излиза топлината. Покривтъ отъ кожи се продължаваше около котибата, на малка височина надъ земята, като по тоя начинъ покриваше единъ подслонъ наоколо, който служеше за складъ.

Презъ този сезонъ, сиречь презъ зимата, жилището бѣ покрито съ дебелъ пластъ замръзналъ снѣгъ, който представляше непроницаема преграда срещу студа. Както казахъ, по срѣдата се намираще огнището, надъ което висѣше медно гърне, вързано за една верига закрепена за единъ отъ прѣтоветъ. Около огнището бѣ постлано сѣно и джбани меки кожи, които служеха за постеля и столове на членоветъ на семейството и... на кучетата. Готварскитъ сѣдове бѣха окачени по полѣгатитъ стени; най-горе, подъ дупката за провѣтряване, бѣха навързани кжсове месо и тѣрбуси отъ елени, въ които се държеше сиренето, замръзналото млѣко, а може би и кръвта отъ еленитъ, която служи като всемирно лѣкарство.

Какъ Кеиръ ни посрещна съ силенъ възторженъ викъ, зашто о се радваше при мисльта за празолитъ отъ мечкото месо, които сж пиршество за лапландцитъ. Негозитъ викове привлѣкоха женитъ вѣнъ отъ колибата.

— Кусне ле атже? Гѣе е дѣдото? — попита баба Сюжера, когато видѣ, че стариятъ Пентъ го нѣма.

— Не се ли е върналъ оце? — попита чичо Сете.

— Не. Чичо гѣе е той?

— Горе въ гората.